

Masteroppgave

Atferdsvitenskap

Juni 2023

Debiasing-strategier for å motvirke
bekreftelsestendens under kriminaletterforskning – En
systematisk litteraturstudie

Kandidatnavn: Emilie Dvergsnes
Emnekode: MALK5000

Studiepoeng: 30

Fakultet for helsevitenskap
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

Forord

Denne litteraturstudien representerer mitt avsluttende arbeid i masterprogrammet i Atferdsvitenskap ved OsloMet. Selv om prosessen til tider har vært utfordrende, er jeg takknemlig for kunnskapen jeg har tilegnet meg i arbeidet. Jeg vil først og fremst takke min veileder, Per Holth, for god støtte og veiledning gjennom hele prosessen. Jeg vil også rette en stor takk til familien min for alle motiverende ord og konstruktive tilbakemeldinger.

**Strategier for å motvirke bekreftelsestendens under kriminaletterforskning- En
systematisk litteraturstudie**

«Debiasing strategies in criminal investigations»

Sammendrag

Kognitive bias refererer til systematiske feil i menneskers vurderinger. Sannsynligheten for at slike feil oppstår, øker i uoversiktlige situasjoner med mye informasjon. Det finnes evidens for at kriminaletterforskere ofte søker informasjon som bekrefter den primære hypotesen, og dermed overser informasjon som er i strid med sin egen oppfattelse av virkeligheten. I denne sammenhengen beskrives atferden som tunnelsyn. Kognitiv psykologi beskriver fenomenet som «confirmation bias», eller bekreftelsestendens. Denne atferden kan innebære alvorlige beslutningsfeil, med risiko for at enkeltmennesker blir tiltalt på bakgrunn av feilaktig tolkning og vurdering av bevismateriale. I noen saker kan dette ha resultert i at enkeltmennesker har blitt dømt på livstid, uten skjellig grunn. Det er derfor viktig å skaffe større innsikt i hvilke miljøbetingelser som korrelerer med bekreftelsesbias, for å utarbeide effektive strategier for å motvirke denne tendensen. Dette kan gjøre etterforskere motstandsdyktige mot bias, og sikre at beslutningene de tar i større grad er objektive og pålitelige. Denne litteraturstudien ønsket å tilby en systematisk oversikt over hvilke miljøbetingelser som korrelerer med bekreftelsestendens, og hvilke debiasing-strategier som har vist seg å motvirke bekreftelsestendens under kriminaletterforskning. Studien fant at eksternt og internt press i miljøet til politietterforskere, øker sannsynligheten for bekreftelsestendens. Denne atferden kan motvirkes ved søk etter motstridende bevis, og vurdering av bevismateriale opp mot flere hypoteser. Disse strategiene hadde best effekt dersom de ble gjennomført ved bruk av systematiske analyseverktøy.

Nøkkelord: Bekreftelsestendens, Kriminaletterforskning, Debiasing-Strategier, Miljøbetingelser, Atferdsanalyse

Abstract

Cognitive bias refers to systematic errors in human judgments. The likelihood of such errors occurring increases in complex situations with a lot of information. There is evidence that criminal investigators often seek information that confirms their primary hypothesis, thereby overlooking information that contradicts their own perception of reality. In this context, this behaviour is described as tunnel vision. Cognitive psychology has termed this phenomenon confirmation bias. This behaviour can involve serious errors in decision-making, where individuals are accused of a crime based on erroneous interpretation and evaluation of evidence. In some cases, this has resulted in individuals being sentenced to life imprisonment without just cause. It is therefore important to gain a better understanding of the environmental conditions that correlate with confirmation bias, to develop effective strategies to counteract this tendency. This can make investigators more resistant to bias and ensure that their decisions are more objective and reliable. This literature review aimed to provide a systematic overview of the environmental conditions that correlate with confirmation bias, and the debiasing strategies that have been shown to counteract confirmation bias in criminal investigations. The study found that external and internal pressure within the police investigators' environment increases the likelihood of confirmation bias. This behaviour can be mitigated by actively searching for contradictory evidence and evaluating the evidence against multiple hypotheses. These strategies had the best effect when implemented using systematic analytical tools.

Keywords: Confirmation Bias, Criminal Investigation, Debiasing Strategies, Environmental Conditions, Behavioral Analysis

Ideen om at mennesker søker informasjon som bekrefter den første hypotesen, har eksistert helt siden Francis Bacon i 1620 hevdet at «[...] den første konklusjonen bringer konformitet over alt som kommer etterpå [...]» (Rachlew, 2009, s.23). Under kriminaletterforskning kan denne tendensen gjøre beslutningstakere sårbare for å trekke feilaktige slutninger om skyld. Innenfor kognitiv psykologi blir denne systematiske feilen omtalt som «confirmation bias», og det har blitt påstått å være en av de største fallgruvene innenfor menneskelig problemløsning (Nickerson, 1998). Ideen om at det eksisterer «confirmation bias» under beslutningstaking er underbygget av mengder forskning (Nickerson, 1998; Kahneman, 2011; Rachlew, 2009). Det finnes imidlertid lite forskning på strategier som effektivt kan motvirke denne effekten. Politiet i Norge har nylig blitt kritisert for flere tilfeller av ensporet etterforskning. I noen av sakene har dette resultert i feilaktig domfellelse, med enorme konsekvenser for de rammede. Viggo Kristiansen ble i fjor frifunnet for drap etter å ha sonet 21 år i den såkalte Baneheia-saken. Dette er et tydelig eksempel på hvor viktig det er at politiet har et kritisk blikk på kriminaletterforskning, og utarbeidelse og stadig forbedring av strategier for å unngå at tilsvarende feil skjer på nytt.

I denne oppgaven vil jeg bruke den norske oversettelsen «bekreftelsestendens» i stedet for «confirmation bias». Denne litteraturstudien vil kun gjennomgå forskningsartikler som undersøker bekreftelsestendens og/eller debiasing-strategier i en etterforskningskontekst. Dette innebærer utarbeiding av hypoteser, dannelsen av skyldbilde og avhørssituasjon. Selv om det er domstolene som trekker konklusjoner om skyld, er det når mistanken formes, at mange av de psykologiske mekanismene inntreffer og påvirker vår oppfattelse av verden (Nickerson, 1998). For å gjøre dette fra et atferdsanalytisk perspektiv, er det nødvendig å se til betingelser i miljøet. Problemstillingen for oppgaven blir derfor å belyse hvilke miljøbetingelser som har vist seg å korrelere med bekreftelsestendens under kriminaletterforskning, for dernest forsøke å identifisere strategier for å motvirke slik bekreftelsestendens.

Teoretisk Perspektiv

Atferdsvitenskap

Atferd omhandler alt organismer gjør, inkludert tenking og føling. I eksperimentell atferdsanalyse forsøker man å identifisere, kontrollere og endre faktorer som påvirker atferd, for å skape endring på person, system og/eller gruppenivå (Pierce & Cheney, 2017). Skinner (1981) var en av de første til å peke på at atferd på individnivå selekteres av konsekvenser i miljøet, og dette har siden blitt ett av de viktigste fokusområdene innenfor atferdsvitenskap. Miljøet referer til alle fysiske omstendigheter rundt et individ, og alle aspekter i den fysiske verden kan påvirke atferd (Cooper et al., 2020). Atferd og dens relasjon til miljøet, forstås ut ifra en tre-terms kontingens. De tre elementene er foranledning, atferd og konsekvens (Pierce & Cheney, 2017). Foranledning referer til stimulus som presenteres i forkant av atferd, og konsekvenser kan enten komme i form av forsterkning eller straff. Forsterkning innebærer å tilføre eller fjerne en stimulus, med formål om å øke sannsynligheten for at atferden forekommer på nytt. Straff innebærer å tilføre eller fjerne en stimulus, med formål om å minske sannsynligheten for at atferden forekommer på nytt (Cooper et al., 2020).

Kognitiv Psykologi

Kognitive bias har sitt teoretiske utspring fra kognitiv psykologi. Kognitiv psykologi beskriver prosesser som ligger til grunn for menneskers tankeprosesser, resonnering og læring. Kognitiv psykologi skiller seg fra atferdsvitenskap ved at tanker årsakforklares av observerbare fenomener, og omvendt. I nyere tid har skille mellom de to vitenskapsretningene blitt mindre, ved oppdagelsen av at atferd også kan kontrolleres av regler, ikke bare av direkte konsekvenser. Tolkning av atferd har også vist seg å være nyttig når omstendighetene rundt et eksperiment er komplekse, og det er vanskelig å sikre eksperimentell kontroll (Palmer, 1991). Kognitive fenomen som undersøkes i denne oppgaven, vil bli satt i sammenheng med faktorer i miljøet.

Bias

Kahneman (2011) beskriver hvordan menneskers kognitive prosesser enten baserer seg på raske, intuitive og automatiske beslutninger (system-1) eller langsomme, logiske og overveide beslutninger (system-2). De fleste beslutninger i dagliglivet baserer seg på individers tidligere læringshistorie eller den informasjon som er lett tilgjengelig i hukommelsen, altså system 1-tenkning. Disse prosessene hjelper mennesker å fatte effektive beslutninger. Mennesker har også en tendens til å bruke system 1-tenkning under komplekse og usikre omstendigheter, og disse kognitive snarveiene kalles heuristikker. Dette kan være problematisk, da bruk av heuristikker korrelerer med bias (Kahneman, 2011).

Bekreftelsestendens

Kognitive bias referer til systematiske feil i menneskers problemløsning. Bias kan oppstå når mennesker må handle i uoversiktlige situasjoner med mye informasjon, eller når man leter etter mening som ikke finnes i situasjonen (Kahneman, 2011). Mennesker har en tilbøyelighet til å overse informasjon som er i strid med egen oppfattelse av virkeligheten, og bare søke bevis som støtter opp om deres allerede etablerte hypotese. Dette kalles bekreftelsestendens. I juridisk sammenheng brukes begrepet tunnelsyn om «etterforskeres fokus på én mistenkt, innhenting og tolkning av bevis med mål om en domfellelse av den mistenkte, og ignorering av bevis som strider imot at den mistenkte er skyldig» (Findley & Scott, 2006, s. 292).

Informasjonsprosesseringsteorien forklarer bekreftelsestendens ved at mennesker begrenses av en evne til å bare samle informasjon om én hypotese av gangen. Den aktuelle hypotesen må vurderes som korrekt eller falsk, før andre alternativ kan vurderes. Dette begrenser beslutningstakeres evne til å se flere sider av en sak (Nickerson, 1998). Teorien om kognitiv dissonans kan også forklare bekreftelsestendens. Kognitiv dissonans oppstår dersom det er en uoverensstemmelse mellom et individs oppfatning av noe, og den informasjonen

som blir lagt frem, noe som vil medføre et ubehag. Individet vil forsøke å redusere ubehaget, ved å ytterligere søke bevis som bekrefter den primære hypotesen (Festinger, 1957). Videre kan bekreftelsestendens forklares av en «primacy-effekt». Nickerson (1998) beskrev dette som tendensen mennesker har til å trekke konklusjoner basert på informasjon man har tilegnet seg tidlig i en beslutningsprosess.

Miljøbetingelser

Selv om rettferdighet i teorien kan sies å være blind, er det ikke slik i praksis. De ulike aktørene som utgjør rettssystemet er bare mennesker med sine egne perspektiver, erfaringer og frykt. Disse faktorene kan bevisst eller ubevisst påvirke deres beslutninger (MacFarlane, 2006). Fahsing og Ask (2016) kaller elementer i etterforskning som kan gjøre at etterforskere for tidlig skifter fra overveielse av bevis til beslutning, for kritiske vippepunkter. Tidligere forskning viser at miljøbetingelser som ytre- og indre press gjør system 1-tenkning mer dominant (Ask & Granhag, 2005; Milkman et al., 2009).

Alvorlige kriminalsaker fører ofte med seg stort engasjement fra samfunnet, og dette øker presset på politiet om pågrepelse av den skyldige. Samfunnspress oppstår ofte i sammenheng med medieoppmerksomhet, noe som ytterligere legger et tidspress på politiets beslutningsprosess (MacFarlane, 2006). Videre er politikultur preget av normer som fremmer besluttsomhet (Ask & Granhag, 2005). Dette bringer med seg en risiko for at etterforskere trosser regler og prosedyrer, for å sikre domfellelse av den de er overbevist om at er skyldig. Tidligere forskning på politikultur viser til viktigheten av at politiet utvikler og opprettholder en kultur som verdsetter ærlig og rettferdig etterforskning av kriminalitet, samt vektlegger fakta-sjekking gjennom hele etterforskningsprosessen (MacFarlane, 2006).

De overnevnte miljøbetingelsene kan også trigge individuelle faktorer hos etterforskere, som øker tilbøyeligheten til forhastede beslutninger. Behov for kognitiv lukking kan ses i sammenheng med tidspress og stor kognitiv belastning. Etterforskeres behov for

kognitiv lukking innebærer et behov for en klar løsning i en kriminalsak, og unngåelse av forvirring og tvetydighet (Webster & Kruglanski, 1994). Kahneman (2011) peker også på ekspertintuisjon som problematisk for pålitelig beslutningstaking. Dette fordi situasjonen beslutningstakeren befinner seg, gir vedkommende tilgang til spesifikk informasjon fra hukommelsen. Den gjenhentedede informasjonen kan være basert på det ekspertten har friskt i minne, og ikke det som er mest objektivt og pålitelig.

Debiasing- Strategier

Tidligere forskning har identifisert ulike metoder for å redusere bias under etterforskning. Noen av metodene forsøker å endre betingelser i miljøet, med den hensikt å fremme system 2-tenkning. Milkman et al. (2009) viser til flere ulike tilnærminger for å gjøre dette. En av strategiene som vises til er at beslutningstakere mentalt bør forsøke å sette seg utenfor den spesifikke situasjonen. De viser også til god effekt av å oppfordre beslutningstakere til å vurdere det motsatte av den opprinnelige hypotesen. I tillegg peker de på strategien med å vurdere flere hypoteser samtidig. Utarbeiding av alternative hypoteser har også vist seg å redusere bekreftelsestendens (Lord et al., 1984).

Beslutninger som er tatt i felleskap, har også vist seg å være mer pålitelige enn beslutninger tatt alene (Tversky & Kahneman, 1974). Videre peker Kahneman (2011) på viktigheten av at beslutningstakere får muligheten til å identifisere og korrigere feil ved beslutninger gjennom ferdighetstrening. I tillegg hevder han at reflekterende tenkning med mål om å øke bevissthet rundt egne tankeprosesser, er et viktig verktøy for raskere gjenkjenning av situasjoner der en påvirkes av systematiske feil. Dette er i tråd med Nickerson (1998) og hans idé om at bevissthet om hvordan bias påvirker beslutninger, er den viktigste debiasing-strategien. Milkman et al. (2009) hevder også at det er hensiktsmessig å redusere beslutningstakeres kognitive last.

En systematisk tilnærming til beslutningstaking har også vist seg å redusere bias. Thaler og Sunstein (2008) viser til en metode for å strukturere komplekse valg. Metoden omhandler å vurdere hvilke aspekter som er viktigst å ta hensyn til, så etablere en grense for hvor mange av disse aspektene som må være til stede for at en skal vurdere hypotesen, for så å eliminere alle hypotesene som ikke når denne grensen. Milkman et al. (2009) viser også til bias-reduserende effekt ved å bruke lineære modeller for å predikere utfallet av en situasjon. Videre viser Kahneman (2011) til bias-reduserende effekt ved bruk av en systematisk teknikk kalt «premortem». Dette foregår ved at beslutningstakere sammen skal forestille seg at valget de tok fikk det verst tenkelige utfallet. De skal så individuelt skrive ned alle årsakene til hvorfor beslutningen fikk fatale konsekvenser, før de møtes for å diskutere dette sammen.

Metode

Jeg har valgt å skrive en systematisk litteraturstudie der jeg sammenstiller og belyser funn fra tidligere studier, for å svare på forskningsspørsmålene mine. Systematiske oversikter er nyttige når hensikten er å belyse hvilken kunnskap som allerede finnes på det aktuelle fagfeltet, samt identifisere hvilke utfordringer og problemer fremtidig forskning bør undersøke ytterligere (Page et al., 2021).

Databaser

Jeg benyttet meg av OsloMet sitt digitale universitetsbibliotek for søk i databaser. I samarbeid med bibliotekar fant jeg det mest hensiktsmessig å ta i bruk PsycInfo via OVID, SocIndex via EBSCOhost og SCOPUS via ELSEVIER. Avslutningsvis gjennomførte jeg også et søk på Google Scholar for å sikre at relevante artikler ikke ble oversett, men ingen nye artikler ble identifisert. PsycInfo består av psykologisk forskning, og da jeg ønsket å utforske det psykologiske fenomenet bekreftelsestendens, var dette en passende database. SocIndex består av forskning på sosiologiske emner som kriminologi, og var relevant da jeg ønsket å undersøke kriminaletterforskning. Samtidig sikret søk i SCOPUS og Google Scholar, som er

flerdisiplinære databaser, at andre relevante artikler ble inkludert i gjennomgangen. Søkene ble gjennomført 13. februar 2023.

Søkeord

Søkeordene som ble lagt inn i databasene var «debias*», «reduction of bias», «confirmation bias», «decision-making», «forensic psychology», «criminal investigation» og «police investigation». Noen av søkeordene fantes ikke som emneord, og ble lagt inn som søk i fritekst. Kun engelske søkeord ble brukt, da dette førte til flest treff i databasene.

Prosedyre

Inklusjons- og Eksklusjonskriterier

Tabell 1 presenterer en oversikt over litteraturstudiets inklusjons- og eksklusjonskriterier. Studiene ble inkludert uavhengig av publikasjonstidspunkt. Både kvantitative og kvalitative studier ble inkludert, da det er relevant med oversiktlig statistikk over debiasing-strategiers effektivitet, men også dybdeinnsikt i profesjonelle yrkesutøveres personlige erfaringer. Kun empiriske studier ble gjennomgått, da slik forskning bringer ny kunnskap basert på systematiske observasjoner. Studier som undersøkte bekreftelsestendens og/eller debiasing-strategier i andre settinger enn kriminaletterforskning ble ekskludert. Eksempel på hva de ekskluderte artiklene omhandlet var «bias i rettsmedisinske eksperters anbefalinger om uskyld på grunn av sinnssykdom» og «tilrettelegging for felles beslutningstaking i rettspsykiatrien». Figur 1 presenterer en fullstendig oversikt over utvalgsprosess av de inkluderte artiklene.

Søk i PsycInfo

Søkeordene «debias» og «reduction of bias» ble brukt som søk i fritekst og ga 497 treff. Søkeordet «confirmation bias» ble lagt inn som et eget søk i fritekst og ga 697 treff. «Decision-making» ble lagt inn som et emneord og ga 139 897 treff i tesaurusen. De overnevnte søkeordene ble så satt sammen i én emneblokk kombinert med funksjonen OR.

Videre ble «forensic psychology» som ga 5097 treff, og «police investigation or criminal investigation» som ga 500 treff, satt sammen i én felles emneblokk kombinert med OR. De to emneblokkene ble kombinert med funksjonen AND, noe som resulterte i 249 treff. Artikler som ikke var fagfelleurdert (n=108) og publisert på et språk utover norsk, engelsk, svensk eller dansk (n=10) ble ekskludert. Tittel og sammendrag ble gjennomgått i 131 artikler. Studier som undersøkte bekreftelsestendens og/eller debiasing strategier i andre kontekster enn politietterforskning samt teoretiske artikler (n=117) ble ekskludert. 14 artikler ble lest i fulltekst, og av disse ble 8 artikler ekskludert grunnet manglende relevans for problemstillingen min. Jeg endte derfor opp med å inkludere 6 artikler fra PsycInfo.

Søk i SCOPUS

I denne databasen ble søkeordene lagt inn som søk i tittel, abstrakt og nøkkelord. Alle søkeord og kombinasjoner med OR og AND ble lagt inn før første søk, og antall treff er basert på den samlede kombinasjonen av søket. Denne databasen hadde ingen automatisk funksjon for å ekskludere artikler som ikke var fagfelleurdert. Dette ble derfor sjekket manuelt i de artiklene som nådde kriteriene for inklusjon. En kombinasjon av emneblokkene med funksjonen AND, resulterte i 326 treff. Artikler publisert på et språk utover norsk, engelsk, svensk eller dansk (n= 12) ble ekskludert. Tittel og sammendrag ble derfor gjennomgått i 314 artikler. Studier som undersøkte bekreftelsestendens og/eller debiasing-strategier i andre kontekster enn politietterforskning samt teoretiske artikler (n= 308) ble ekskludert. En av artiklene var allerede identifisert i PsycInfo, og ble derfor fjernet som duplikat. 5 artikler ble lest i fulltekst, og av disse ble 3 artikler ekskludert grunnet manglende relevans for problemstillingen. Jeg endte derfor opp med å inkludere 2 artikler fra SCOPUS.

Søk i SocIndex

«Debias» som søkeord i fritekst ga 108 treff, «confirmation bias» som emneord ga 76 treff og «decision-making» som emneord ga 21 120 treff. Disse søkeordene ble satt sammen

til en emneblokk kombinert med OR. Videre ga «forensic psychology» 1153 treff og «criminal investigation or police investigation» ga 8126 treff. De to emneblokkene kombinert med AND ga 93 treff. Etter å ha ekskludert artikler som ikke var fagfellevurdert (n= 6) og publisert på et språk utover norsk, engelsk, svensk eller dansk (n=3) sto jeg igjen med 84 artikler. Basert på tittel og sammendrag ble artikler som undersøkte bekreftelsestendens og/eller debiasing-strategier i andre kontekster enn politietterforskning samt teoretiske artikler (n=75) ekskludert. 3 av artiklene var allerede identifisert i de andre databasene, og ble derfor fjernet som duplikat. Jeg sto da igjen med 6 artikler som ble lest i fulltekst, og 5 av artiklene ble ekskludert grunnet manglende relevans for problemstillingen. Jeg endte derfor opp med å inkludere 1 artikkel fra SocIndex.

Resultat

Gjennomgangen av de ni inkluderte artiklene er delt inn etter hvilket tema studiene undersøker, i kronologisk rekkefølge. Fire av de inkluderte studiene undersøkte hvilke faktorer som korrelerte med bekreftelsestendens under kriminaletterforskning, og fem av de inkluderte studiene undersøkte i tillegg strategier for å motvirke bekreftelsestendens under kriminaletterforskning. Studienes formål, metode og resultat er kort beskrevet. Funnene som presenteres i denne oversikten er valgt ut med hensyn til relevans for forskningsspørsmålene mine, og det redegjøres derfor ikke for alle funn. En av studiene presenterer kvalitative data, alle studiene er empiriske og fem av studiene brukte deltakere som var profesjonelt utdannet innenfor politifaglige yrker. Studien ble gjennomført i tidsrommet 2005 til 2020. Se Tabell 2 og Tabell 3 for fullstendig oversikt over de inkluderte studienes karakteristika.

Bekreftelsestendens Under Kriminaletterforskning

Ask og Granhag (2005) undersøkte den kombinerte effekten for at etterforskere tar beslutninger som bekrefter den opprinnelige hypotesen om den mistenktes skyld, og at etterforskere med et høyt behov for kognitiv lukking i større grad fremviser slik

bekreftelsestendens. Eksperimentet ble først gjennomført med erfarne kriminaletterforskere, og så replikert med universitets studenter. Metoden baserte seg på å manipulere hva deltakernes første hypotese angående den mistenktes skyld ville være. Dette gjorde de ved å presentere halvparten av deltakerne for en hypotese om én mistenkt med et plausibelt motiv for drapet, og de resterende deltakerne for en alternativ hypotese om en annen mistenkt i tillegg. Deltakerne skulle så rangere hvor sikre de var på at den hovedmistenkte var skyldig, og hvor pålitelige bevisene som underbygget denne hypotesen var. I tillegg inkluderte eksperimentet et mål på deltakernes behov for kognitiv lukking. Dette ble målt ved bruk av «The Need for Closure Scale» (NFCS), som besto av 42 ulike påstander. Noen av påstandene reflekterte et ønske om å søke kognitiv lukking som «Jeg liker ikke usikre situasjoner», og andre påstander reflekterte et ønske om å vurdere alternative hypoteser som «Selv etter jeg har landet på en konklusjon, vil jeg alltid forsøke å vurdere andre meninger».

Resultatet viser at kriminaletterforskerne besluttet at den mistenkte var skyldig, uavhengig av informasjon om motiv for forbrytelsen eller en alternativ hypotese. Studien fant bare en svak effekt for at etterforskerens behov for kognitiv lukking korrelerte med bekræftelsestendens ved saksbehandling og tolkning av bevis. I eksperimentet med universitetsstudenter viser resultatet at deres beslutninger om skyld og deres tolkninger av bevis i større grad korrelerte med deres opprinnelige hypotese. Høyt behov for kognitiv lukking korrelerte ikke signifikant med bekræftelsestendens hos studentene. Studien fant derfor at etterforskerne i større grad enn studentene beskrev et behov for kognitiv lukking, samt fremviste en større tendens enn studentene til å dømme den mistenkte skyldig. Studentene fremviste derimot en sterkere bekræftelsestendens i henhold til den opprinnelige hypotesen, og dette var uavhengig av om den opprinnelige hypotesen var at den mistenkte var uskyldig eller skyldig.

Rassin et al. (2010) undersøkte hvorvidt deltakerne fremviste bekræftelsestendens under innhenting av bevis i kriminalsaker. Dette undersøkte de i tre ulike studier med studenter som deltakere. Alle studienes metode baserte seg på at deltakerne fikk presentert en kriminalsak med en hovedmistenkt. Den første studiens formål var å undersøke om valg av videre etterforskningsmetoder ble påvirket av opprinnelig oppfatning om den mistenktes skyld. Dette undersøkte de ved at deltakerne først ble bedt om å lese ei saksmappe i en fiktiv sak om en ung mann som var mistenkt for fysisk mishandling av en annen mann. Deretter ble de instruert til å bedømme om den mistenkte var skyldig eller ikke, før de fikk tilbud om å gjennomføre ytterligere undersøkelser, der de måtte velge mellom opplistede etterforskningsmetoder. Noen av etterforskningsmetodene var rettet mot å finne informasjon som kunne bekrefte hypotesen om at den mistenkte var skyldig, og andre metoder forsøkte å utforske alternativer. Den neste studien undersøkte om bevisstyrke og alvorlighetsgrad på forbrytelsen korrelerte med tendensen til å bekrefte den opprinnelige hypotesen. Den tredje studien undersøkte om effekten av å faktisk innhente motstridende informasjon, ville påvirke den endelige vurderingen om den mistenktes skyld.

Resultatet viser at deltakerne som dømte den mistenkte som uskyldig, hovedsakelig valgte etterforskningsmetoder som søkte å bekrefte at han var uskyldig. På samme måte valgte de som dømte vedkommende skyldig, i større grad å ytterligere finne bevis som bekreftet dette. Andelen som foretrakk inkriminerende etterforskningsmetoder, var derfor bare rett over 50%. Tendensen til å velge inkriminerende etterforskning økte med alvorlighetsgraden på forbrytelsene og bevisstyrken de ble presentert. Effekten av å innhente motstridende informasjon var ikke signifikant, da 49% av deltakerne valgte å dømme den mistenkte skyldig selv om de alternative hypotesene ga flere positive resultat enn de inkriminerende hypotesene. Studien fant derfor en bekræftelsestendens ved innhenting av

bevis i straffesaker, uavhengig om den opprinnelige hypotesen var at den mistenkte var skyldig eller uskyldig.

Fahsing og Ask (2013) undersøkte hvilke faktorer britiske og norske politietterforskere identifiserte som kritiske vippepunkter for bekreftelsestendens i kriminaletterforskning, samt hvordan etterforskernes tankesett skilte seg fra hverandre avhengig av kontekst og miljø. Studien baserte seg på semistrukturerte intervju med etterforskere med omfattende erfaring innenfor politiyrke. Gjennomsnittlig arbeidserfaring innenfor politiyrke var på 27.2 år. Deltakerne ble instruert til å beskrive hvilke faktorer de mente påvirket beslutningstaking negativt i drapsetterforskning.

Resultatet viser at ulike typer kritiske beslutninger, situasjonelle faktorer og individuelle faktorer ble identifisert som vippepunkter av alle etterforskerne. De kritiske beslutningene som i størst grad ble rapportert om var beslutning om å navngi, pågripe eller dømme en mistenkt. I tillegg ble beslutningen om valg av prosess for å samle bevis beskrevet som kritisk. De situasjonelle faktorene som deltakerne beskrev som vippepunkter var tilgjengelig bevismateriale, eksternt press, internt press og tidspress. Det eksterne presset ble beskrevet som en følge av samfunnspress, redaksjonelle medier og politisk engasjement. Det interne presset ble beskrevet som en følge av organisasjonskulturen innad i politiet, tilgjengelige ressurser i etterforskningsprosessen, press om å opprettholde et spesifikt rykte, og prestisje knyttet til å bekrefte tidligere beslutninger. De individuelle faktorene som ble identifisert var etterforskeres erfaring, trening, utdanning og personlige karakteristikk.

Erfaring ble identifisert som et vippepunkt basert på uttalelser som at «Erfaring er din beste venn, men noen ganger også din verste fiende». Trening og utdanning ble identifisert som et vippepunkt basert på uttalelser som at «Etterforskningstrening kan gjøre bemerkelsesverdige forskjeller i hvordan etterforskere opptrer i virkelige drapsetterforskninger». Personlige karakteristikk ble identifisert som et vippepunkt basert

på uttalelser som at «En etterforskers mindset er avgjørende». De norske politibetjentene nevnte også intuisjon som et viktig verktøy innenfor beslutningstaking, i motsetning til britiske etterforskere som pekte på intuisjon som en fallgrube for bekreftelsestendens. Totalt sett viser resultatene av studien at etterforskere i Norge og England er oppmerksomme mange av de ulike risikofaktorene som kan påvirke beslutningers pålitelighet.

Bogaard og Meijer (2020) undersøkte om tilstedeværelsen av stereotypiske «behavioral cues» (atferdssignal) påvirket vurdering av den mistenktes troverdighet. Med stereotypiske atferdssignaler mente de stereotypisk løgnaktig atferd. For å undersøke om denne type atferd korrelerte med lavere troverdighet, manipulerte de tilstedeværelsen av stereotypiske atferdssignaler i video av fire ulike mistenkte i et tyveri. Intervjuobjektene fikk spesifikke instruksjoner om å ta seg til ansiktet, bytte posisjon, unngå blikkontakt og være urolige. Deltakerne i studien var studenter, og de ble delt inn i tre ulike grupper med ulike betingelser. Den første gruppen så videoer der den mistenkte fremviste stereotypiske atferdssignaler tidlig i intervjuet, noe som testet for «primacy-effekt». Den andre gruppen så videoer der den mistenkte fremviste stereotypiske atferdssignaler sent i intervjuet, noe som testet for «recency-effekt». Den siste gruppen så videoer der intervjuobjektet ikke hadde fått noen instruksjoner om å oppføre seg løgnaktig. Etter alle deltakerne hadde sett videointervjuene av de mistenkte, ble de bedt om å vurdere troverdigheten. De skulle til slutt svare på hvilke signaler de baserte denne vurderingen på.

Resultatet viser at stereotypiske ikke-verbale atferdssignaler som blikkaversjon og fikling med hendene i størst grad påvirket deltakerne til å ta upålitelige beslutninger om den mistenktes troverdighet. De verbale atferdssignalene som påvirket deltakerne i størst grad var mengden detaljer den mistenkte oppga og motstridende informasjon. Det var ingen signifikant forskjell i troverdighetsvurdering mellom de to gruppene som så videoer med signaler fremvist tidlig i intervjuet eller sent i intervjuet. Studien fant derfor at dersom mistenkte fremviste

stereotypiske atferdssignal under avhør, uavhengig av når disse opptrådte, korrelerte dette med etterforskeres syn på den mistenkte som en upålitelig kilde til informasjon.

Debiasing-Strategier

O'Brien (2009) gjennomførte to ulike studier på faktorer som kan øke og motvirke bekreftelsestendens i kriminaletterforskning, med et utvalg bestående av studenter. Studie 1 undersøkte om deltakere som dannet seg en hypotese om en mistenkts skyld tidlig i etterforskningsprosessen, fremviste mer bekreftelsestendens enn deltakere som ikke dannet seg en spesifikk hypotese tidlig i etterforskningsprosessen. Prosedyren startet med at alle deltakerne skulle si seg enig eller uenig i 14 uavhengige bevisforslag, der halvparten av bevisforslagene kunne ses i samsvar med at den mistenkte i eksperimentet var skyldig, og halvparten var inkonsistente med at den mistenkte i eksperimentet var skyldig. Deltakerne fikk så innsikt i deler av en kriminalsak som var manipulert til å skulle vekke en svak mistanke til en spesifikk person. Halvparten av deltakerne ble i etterkant av dette bedt om å formulere en hypotese om hvem de mente var skyldig i forbrytelsen. De resterende deltakerne ble instruert til å gå videre i prosessen uten å danne seg en hypotese.

I Studie 2 ble den samme prosedyren replikert, men studien undersøkte også om det å aktivt søke etter motstridende bevis og lete etter alternative hypoteser, korrelerte med redusert bekreftelsestendens hos deltakerne. Metoden baserte seg på at halvparten av deltakerne ble instruert til å aktivt søke etter motstridende bevis for hypotesen. De resterende deltakerne ble bedt om å komme opp med tre alternative hypoteser. Avslutningsvis ble deltakerne i både Studie 1 og Studie 2 instruert til å svare på det samme spørreskjema som de fikk i starten av eksperimentet. Det ble så gjort et mål på koherens for å se om deltakernes svar på spørreskjema i slutten av eksperimentet, samsvarte med svarene de ga før eksperimentet startet.

Resultatet viser at deltakerne i hypotese-betingelsen husket saksinformasjon og fakta som mer samsvarende med at den mistenkte var skyldig, enn de som ikke dannet seg en hypotese. I tillegg endret deltakerne i hypotese-betingelsen meningene sine angående bevisforslag, slik at de avslutningsvis var mer enig med forslag som støttet deres hypotese og mindre enig med bevisforslag som ikke støttet deres hypotese. Studien fant også en korrelasjon mellom aktivt søk etter motstridene bevis for den opprinnelige hypotesen og reduksjon i bekreftelsestendens. Utforming av alternative hypoteser viste ingen debiasing-effekt. Studien viser derfor at formulering av en hypotese tidlig i etterforskningsprosessen korrelerte med bekreftelsestendens, men aktivt søk etter motstridende bevis motvirket denne tendensen.

Haas et al. (2015) undersøkte hvordan ulike metoder for å analysere bevis påvirket nøyaktigheten og konsistensen til hypoteser som avslutningsvis ble konstruert. Metodene de testet var systematisk analyse (SA), naturalistisk observasjon og gjetting. Den systematiske analysen innebar å følge fem regler. Reglene var å vurdere bevis og informasjon opp mot passende normer og standarder, rapportere og beskrive alle stimuli i bevismateriale, forsøke å se det helhetlige bildet og søke struktur, sjekke bevismateriale for motstridende informasjon og aktivt søke etter manglende elementer. Studiens prosedyre baserte seg på at deltakerne som var studenter, i alle gruppene ble presentert for fire fiktive kriminalsaker med en kort beskrivelse av hendelsesforløpet. De skulle så tolke denne informasjonen ved bruk av den metoden de var gitt. Til slutt skulle de formulere en hypotese om hva som kunne ha skjedd.

Resultatet viser at de studentene som brukte et sjekklisterverktøy som SA, la merke til betydelig flere detaljer i kriminalsakene enn de som observerte naturlig. I tillegg utarbeidet deltakerne som hadde brukt SA mer pålitelige hypoteser enn deltakerne i de to andre gruppene. Studien fant derfor at SA bedret nøyaktighet og konsistens i tolkning av psykososialt bevismateriale og utarbeiding av hypoteser.

Fahsing og Ask (2016) sammenlignet norske og britiske politibetjenter med ulik erfaringsbakgrunn, med formål om å undersøke hvordan de håndterte situasjoner og fattet beslutninger. For å bli kvalifisert som en erfaren etterforsker måtte deltakerne jobbe som drapsetterforsker, ha minst ti års erfaring med etterforskning og på studiens tidspunkt være etterforskningsleder i en viktig kriminaletterforskning. De britiske deltakerne måtte i tillegg ha en akkreditering som senior etterforskningsoffiser (SIO). For å bli kvalifisert som en politibetjent med lite erfaring, måtte deltakerne jobbe operativt og ikke ha mer enn to års erfaring. Prosedyren innebar at deltakerne ble presentert for ulike scenarier, og skulle ta beslutninger basert på den informasjonen de hadde tilgjengelig.

Resultatet viser at erfarne politibetjenter i England hadde en tendens til å ta bedre beslutninger enn de mindre erfarne betjentene, ved at de i større grad klarte å identifisere viktige ledetråder, tolke den informasjon de hadde fått og danne alternative hypoteser. Forskjellen mellom de erfarne og mindre erfarne betjentene var også tydelig sett i sammenheng med scenarioenes kompleksitet, og indikerte at erfaring var spesielt viktig ved håndtering av komplekse straffesaker. Det var derimot ingen signifikant forskjell mellom norske politibetjenter med eller uten erfaring. Ved sammenligning av det norske og engelske utvalget, viser resultatet at nyutdannede norske politibetjenter tok beslutninger av høyere kvalitet enn det nyutdannede britiske etterforskere gjorde, men av lavere kvalitet enn det de erfarne engelske politibetjentene gjorde. Studien fant derfor at profesjonell erfaring korrelerte med bedre evne til å danne- og teste hypoteser i kriminaletterforskning.

Rassin (2018) undersøkte om tunnelsyn reduseres dersom etterforskere rangerer bevismateriale opp mot den primære hypotesen, men også opp mot en alternativ hypotese. I denne studien ble høy domfellelsesrate betegnet som tunnelsyn. Studien ble først gjennomført med studenter, før den ble replikert med et utvalg bestående av profesjonelle dommere og politibetjenter. Alle deltakerne fikk innsikt i en kriminalsak med én hovedmistenkt.

Halvparten av deltakerne fikk også informasjon om en annen mistenksom person i forbindelse med forbrytelsen. Alle deltakerne ble så instruert til å bruke penn og papir til å vurdere hver del av bevismaterialet opp mot hypotesen om den hovedmistenkte, som enten inkriminerende eller motstridende. Deltakerne som i tillegg fikk innsikt i den alternative hypotesen, ble også instruert til å vurdere bevismateriale på nytt i lys av denne hypotesen. Aller sist ble alle deltakerne bedt om å vurdere den hovedmistenktes skyld på en skala fra 1 (100% uskyldig) til 100 (100% skyldig), samt svare ja eller nei på om de ville dømt den mistenkte.

Resultatet viser at informasjon om en alternativ mistenkt, ikke korrelerte med lavere domfellelsesrate enn hos deltakere som bare fikk innsikt i en hypotese om én hovedmistenkt. Men, når deltakerne ble bedt om å vurdere hver del av bevismateriale opp mot både den primære og den alternative hypotesen, fant studien en signifikant og drastisk reduksjon i domfellelsesraten. Denne effekten var tydelig i begge studiene. Studien fant dermed en korrelasjon mellom lavere domfellelsesrate og det å vurdere bevis opp mot flere ulike hypoteser ved bruk av penn og papir.

Lidén et al. (2018) undersøkte om pågripelse av en mistenkt ville trigge bekreftelsestendens under avhør av den mistenkte, og om redusering av etterforskeres kognitive belastning ville korrelere med mindre bekreftelsestendens. Dette ble undersøkt gjennom tre ulike eksperimenter, med både politietterforskere og studenter som deltakere. Kognitiv belastning ble vurdert ut ifra om deltakerne ble instruert til å formulere egne avhørsspørsmål, eller velge ferdiggenererte spørsmål fra en liste. Generering av egne avhørsspørsmål ble regnet som en mer kognitivt belastende oppgave, da dette var en langt mer tidkrevende oppgave.

Ekspiriment 1 og 2 baserte seg på at deltakerne ble presentert for 12 ulike kriminalsaker inspirert av virkelige hendelser, før de skulle tolke og gjøre beslutninger basert på den informasjonen de fikk. Deltakerne ble delt inn i tre ulike grupper med ulike

betingelser. Gruppe 1 skulle selv ta en beslutning om hvorvidt den mistenkte skulle pågripes, gruppe 2 fikk en beslutning om pågripelse fra en kollega og gruppe 3 fikk en beslutning om pågripelse fra en dommer. Alle deltakerne skulle så formulere seks avhørsspørsmål til den mistenkte, og i tillegg velge ut seks avhørsspørsmål fra en sjekkliste for etterforskning (ICQ). Eksperiment 3 baserte seg på at halvparten av deltakerne skulle formulere avhørsspørsmål selv, og halvparten skulle velge ut spørsmål fra IQC.

Resultatet viser at pågripelse av en mistenkt korrelerte med en mer skyldpresumptiv spørsmålsstil samt mindre troverdighet til den mistenkte. Dette gjaldt uansett om deltakerne selv tok beslutningen om pågripelse, eller om de fikk beslutningen fra noen andre.

Selvgenererte avhørsspørsmål var generelt sett mer skyldpresumptive enn spørsmål valgt ut fra en ferdiggenerert liste. Videre viser resultatet at deltakerne som valgte ut spørsmål fra en ferdiggenerert liste, var mindre sikre på den mistenktes skyld. Denne effekten var størst når den mistenkte var pågrepet. Studien fant derfor at pågripelse trigget bekreftelsestendens i form av en mer skyldpresumptiv avhørsstil, det var ingen signifikant forskjell i avhørsstil relatert til hvem som hadde tatt beslutningen om pågripelse og reduksjon av etterforskeres kognitive belastning viste en signifikant debiasing-effekt.

Diskusjon

I denne delen vil jeg se resultatene fra de inkluderte studiene opp mot tidligere forskning og teori. Jeg vil først diskutere hvilke miljøbetingelser som viste seg å korrelere med bekreftelsestendens under kriminaletterforskning. Deretter vil jeg drøfte hvilke debiasing-strategier som hadde en signifikant bias-reducerende effekt. Jeg vil gjennomgående diskutere hvordan resultatene kan forklares fra et atferdsanalytisk perspektiv, og det vil bli trukket paralleller til etterforskningsprosedyrer i Baneheia-saken. Jeg vil også drøfte styrker og svakheter ved metoden som er brukt for å samle litteratur, samt vurdere de inkluderte studienes validitet.

Miljøbetingelser

Et av formålene med denne litteraturstudien var å undersøke hvilke miljøbetingelser som har vist seg å korrelere med politibetjentes bekreftelsestendens under kriminaletterforskning. Fire av de inkluderte studiene undersøkte dette (Ask & Granhag, 2005; Rassin et al., 2010; Fahsing & Ask, 2013; Bogaard & Meijer, 2020). Studiene fant signifikante resultater for at situasjonelle faktorer i miljøet til politibetjenter, som eksternt- og internt press, korrelerte med bekreftelsestendens. I tillegg fant studiene at beslutning om pågrep av en mistenkt samt utforming av én hypotese tidlig i etterforskningsprosessen, korrelerte med bekreftelsestendens. Mistenktes fremvisning av stereotypisk løgnaktig atferd under avhør korrelerte også med etterforskeres bekreftelsestendens. Også spesifikke karakteristikk hos etterforskerne samvarierte med bekreftelsestendens.

I en av studiene identifiserte politietterforskere ulike situasjonelle faktorer som kritiske vippepunkter for bekreftelsestendens, og de pekte først og fremst på eksternt press i form av samfunnspress og tidspress (Fahsing & Ask, 2013). Dette er i tråd med funn fra tidligere forskning (Kahneman, 2011; Milkman et al., 2009; MacFarlane, 2006). I henhold til atferdsanalysen, kan det eksterne presset fortolkes som en aversiv stimulus. Når det eksterne presset opphører, avhengig av at politiet tiltaler en person, innebærer det at den aversive stimuleringen opphører. Dette fungerer sannsynligvis som negativ forsterkning av atferd som eksemplifiserer bekreftelsestendensen. Verst tenkelige utfall er at feil person blir dømt for en kriminell handling.

Resultat fra studiene fant også at etterforskeres inkriminerende bekreftelsestendens økte med alvorlighetsgraden på forbrytelsen, spesielt hos nyutdannede (Rassin et al., 2010; Fahsing & Ask, 2016). Dette er i tråd med tidligere forskningsresultater (Rachlew, 2009). Under alvorlige og kompliserte kriminalsaker kan også redaksjonelle medier ha en sentral rolle, noe som kan skape ytterligere press på politietterforskerne. Dette skjedde under

etterforskningen av dobbeltdrapet i Baneheia på 2000-tallet. Politiet har i nyere tid blitt kritisert for sin tiltale mot Kristiansen, som ble begrunnet med et svakt og mangelfullt bevismateriale. Fra et atferdsvitenskapelig perspektiv vil det være interessant å drøfte hvilke eksterne faktorer som kan ha påvirket politiets beslutning. Det eksterne presset fra samfunnet var massivt, og tidspresset ble stadig sterkere da foreldre på Sørlandet var preget av frykt og bekymring for sine barns sikkerhet. Både lokale og nasjonale medier var svært opptatt av å finne «monsteret» som gikk fritt i gatene. Da Jan Helge Andersen tilsto drapet på en av jentene og oppga Kristiansen som hovedmannen bak handlingene, tok det ikke lang tid før politiet hadde dette som sin primære hypotese. Tiltalen av Kristiansen kan derfor ses i lys av det eksterne presset for å ta en avgjørelse, samt at alvorlighetsgraden på forbrytelsen ytterligere kan ha påvirket dem til å søke inkriminerende bevis.

Politietterforskere i studien til Fahsing og Ask (2013) identifiserte også internt press som et vippepunkt for bekreftelsestendens. Dette kan ses i tråd med hvordan tidligere forskning beskriver kulturen innad i politiet (MacFarlane, 2006). Kulturen innad i politiet beskrives som rigid og tradisjonell. I slike sterke kulturer kan gruppetenkning fort oppstå, og mange streber etter høy prestisje. Som et resultat av dette, kan alternative hypoteser bli utelatt fra vurderingen. I Baneheia-saken kan politiets beslutning om å tiltale Kristiansen anses å være preget av politikulturen. Internt press kan ha preget gjenopptakelseskomiteens gjentatte beslutning om å ikke gjenåpne saken, selv etter komiteen ble presentert for flere motstridene bevis.

Resultatet viser også at beslutning om å pågripe en mistenkt ble identifisert som en fallgrube for bekreftelsestendens, da dette korrelerte med en skyldpresumtiv avhørsstil av den mistenkte (Fahsing & Ask, 2013; Lidén et al., 2018). Dette kan ses i sammenheng med teorien om kognitiv dissonans (Festinger, 1957). Dersom en etterforsker har funnet skjellig grunn til pågripelse, kan etterforskeren få en forståelse for hva som har skjedd i saken.

Identifisering av motstridende bevis vil kunne føre til kognitiv dissonans, og etterforskeren vil derfor ubevisst avhøre den mistenkte på en mer skyldpresumptiv måte. Etterforskere i Baneheia-saken kan ha opplevd kognitiv dissonans etter hvert som bevisene mistet sin styrke, samt at motstridende bevis ble identifisert. Dette kan ha vært en av årsakene for at de ytterligere søkte å bekrefte den opprinnelige hypotesen, heller enn å vurdere andre alternativer.

Fra et atferdsanalytisk perspektiv kan det å trekke en årsaksforklaring mellom beslutning om å pågripe en mistenkt og kognitiv dissonans være problematisk. Hayes og Brownstein (1986) påpekte at en heller bør undersøke hva som er determinantene for tanken, og hvilke forsterkningskontingenser som fører til en relasjon mellom tanken og den observerbare atferden. Kognitiv dissonans kan fungere som en aversiv stimulus, og en reduksjon i kognitiv dissonans kan være et eksempel på negativ forsterkning. I den grad kognitiv dissonans korrelerer med bekreftelsestendens i politietterforskning, kan registrering av dissonans predikere bekreftelsestendens og omvendt. For å påvirke omfanget av bekreftelsestendens, er det nødvendig å undersøke hvilke betingelser i miljøet til politietterforskere som er funksjonelt relatert til den operasjonelt definerte variabelen kognitiv dissonans.

Resultatene viser også at utforming av en hypotese tidlig i etterforskningsprosessen, korrelerte med bekreftelsestendens (O'Brien, 2009; Rassin et al., 2010). Dette er i tråd med tidligere forskning, og teorien om «primacy-effekt» (Nickerson, 1998). I Baneheia-saken kan dette ha vært en av årsakene til at Kristiansen ble tiltalt på grunnlag av få bevis. Det er mulig å tenke at resultatet av tiltalebeslutningen kunne blitt annerledes dersom politiet ikke hadde utarbeidet en primær hypotese såpass tidlig i etterforskningen, men heller vurdert flere hypoteser simultant.

Rassin et al. (2010) fant i tillegg at bekreftelsestendens ikke bare oppsto dersom den opprinnelige hypotesen var at den mistenkte var skyldig, men også dersom deltakerne i studien antok at den mistenkte var uskyldig. Samtidig finnes det svakheter ved måten de rapporterer dette resultatet. De beskriver at informasjonsinnhenting av ytterligere bevis er bestemt av den foreløpige hypotesen. Fra et atferdsvitenskapelig perspektiv er det som nevnt problematisk å trekke funksjonelle relasjoner mellom to variabler der atferd utgjør observasjonsgrunnlaget for begge variablene (Hayes & Brownstein, 1986). De kunne derfor heller konkludert med at to ulike typer atferd korrelerer med hverandre. Denne feilslutningen rettes derimot opp igjen senere i studien, da forskerne konkluderte med at deltakerne viste tendenser til å bekrefte den foreløpige hypotesen. Men, funnet av en like stor bekreftelsestendens for hypoteser om skyld og hypoteser om uskyld, er ikke nødvendigvis representativt for virkelige kriminaletterforskninger. Dette fordi deltakerne i studien ikke sto overfor verken eksternt- eller internt press, og det var ingen alvorlige konsekvenser for deltakerne uansett hva de valgte.

Avslutningsvis fant studiene at individuelle faktorer hos etterforskere korrelerte med bekreftelsestendens. Resultatene viser blant annet en korrelasjon mellom bekreftelsestendens og etterforskere med høyt behov for kognitiv lukking (Ask & Granhag, 2005). Dette er i tråd med tidligere forskning (Webster & Kruglanski, 1994). En svakhet ved studien er dog at korrelasjon mellom kognitiv lukking og bekreftelsestendens, bare baserer seg på rapportering av etterforskernes indre og subjektive behov. Fra et atferdsvitenskapelig perspektiv kunne studiens funn vært sterkere samt lettere å replikere, dersom behovet for kognitiv lukking ble vurdert etter påvirkning av manipulerte variabler i miljøet til politietterforskere.

Som nevnt arbeider etterforskere i stor grad i miljø som er preget av eksternt press. Det kan derfor tenkes at miljøbetingelser som tidspress, samfunnspress og press fra redaksjonelle medier hadde økt behovet for kognitiv lukking. Eksterne faktorene kan virke

som foranledninger til at beslutninger tas, og en fornemmelse av kognitiv lukking kan virke positivt forsterkende. I tillegg kan avslutning av en kriminalsak gi etterforskere positiv medieomtale og forhøyet status internt, som også kan virke forsterkende. Fremtidig forskning bør derfor undersøke om eksternt press i forkant av en viktig beslutning eller et avhør, korrelerer med rapportering av høyere behov for kognitiv lukking. Det vil da være viktig at studien også inkluderer en kontrollgruppe som ikke utsettes for eksternt press. Ved identifisering av risikofaktorer i miljøet til politietterforskere som korrelerer med høyt behov for kognitiv lukking, vil det være lettere å identifisere virksomme strategier for å motvirke bekreftelsestendens.

Debiasing-Strategier

Denne litteraturstudien hadde også som formål å undersøke hvilke strategier som har vist seg å motvirke bekreftelsestendens i etterforskningsarbeid. Fem av de inkluderte studiene undersøkte dette (Lidén et al., 2018; Fahsing & Ask, 2016; Rassin, 2018; O'Brien, 2009; Haas et al., 2015). Studiene fant signifikant bias-reduserende effekt hos deltakere/etterforskere som aktivt søkte etter motstridende bevis, vurderte flere hypoteser simultant og brukte systematiske analyser til å tolke bevis. I tillegg fant de at reduisering av etterforskeres kognitive belastningen, motvirket bekreftelsestendens.

Studien til Lidén et al. (2018) fant at politibetjenter som ble bevisstgjort om at eksperimentets formål var å undersøke bias, ikke fremviste signifikant reduksjon i bekreftelsestendens. Reflekterende tenkning og bevisstgjøring korrelerte ikke med mindre bekreftelsestendens. Dette strider imot tidligere forskning (Kahneman, 2011; Nickerson, 1998). Funnet kan derimot ses i tråd med tanken om at bias i stor grad påvirker mennesker ubevisst, og uten intensjon. Sett fra et atferdsvitenskapelig perspektiv, vil det muligens være mer hensiktsmessig å støtte seg til debiasing-strategier som i større grad søker å kontrollere de faktorene i miljøet som påvirker bekreftende atferd.

Videre fant en av studiene at aktivt søk etter motstridende bevis for den primære hypotesen, hadde en bias-reduserende effekt (O'Brien, 2009). Dette er i tråd med tidligere forskning (Milkman et al., 2009). Dette kan anses å være en relativt enkel prosedyre å implementere i kriminaletterforskning. Samtidig kan ytre faktorer i miljøet, som tidspress og samfunnspress, ubevisst få etterforskere til å søke bevis som bekrefter den primære hypotesen. Videre kan det tenkes at utarbeiding av flere hypoteser i starten av en etterforskningsprosess, vil være en mer effektiv debiasing-strategi. O'Brien (2009) fant derimot at dette ikke hadde en bias-reduserende effekt, noe som strider imot tidligere forskning (Lord et al., 1984). En mulig forklaring kan være at etterforskere finner det vanskelig og unødvendig å genere alternative hypoteser, når det meste av den innhentede informasjonen virker å underbygge den primære hypotesen. Effekten av å utarbeide alternative hypoteser for å motvirke bias, avhenger derfor av det bevismateriale som foreligger i saken, og om det vil være naturlig å vurdere andre hypoteser basert på den innsamlede informasjonen.

Rassin (2018) fant derimot at vurdering av bevis opp mot flere hypoteser hadde en bias-reduserende effekt, dersom det ble tatt i bruk systematiske metoder. I studien gjennomført av Haas et al. (2015) fant de også evidens for at systematiske metoder gjorde deltakerne mer oppmerksomme på detaljer. Dette er i tråd med tidligere forskning (Milkman et al., 2009; Thaler & Sunstein, 2008). Bruk av systematiske metoder kan trolig også gjøre beslutninger mer motstandsdyktige mot påvirkning fra eksterne betingelser i miljøet. Dette fordi et systematisk analyseverktøy vil forholde seg stabilt, uavhengig av hvordan betingelsene i miljøet endrer seg. I studien til Rassin (2018) brukte deltakerne penn og papir for å systematisk analysere bevis opp mot ulike hypoteser, og i studien til Haas et al. (2015) ble bevisene manuelt sett opp imot en «sjekklister». Det ville derfor være interessant om videre

forskning undersøker hvorvidt det er mulig å bruke et teknologisk verktøy i den systematiske analysen, da dette kunne gjort tolkningen av bevismateriale enda mer objektiv.

Videre fant studien til Lidén et al. (2018) at reduksjon av etterforskeres kognitive belastning hadde en bias-reduserende effekt. Dette er i tråd med tidligere forskning (Milkman et al., 2009). Samtidig ble den kognitive belastningen til deltakerne i studien rapportert på bakgrunn av om de selv hadde generert avhørsspørsmål, eller om de brukte en ferdiggenerert spørsmålsliste. I virkelige kriminaletterforskninger vil det anses som lite effektivt, og muligens uetisk, å ta i bruk ferdiggenererte spørsmål. Lidén et al. (2018) påpeker derfor at en mer realistisk tilnærming til å redusere den kognitive belastningen til politibetjenter, vil være at etterforskere heller instruerer den mistenkte til å fortelle fritt om det de vet om saken i avhør. På den måten unngår etterforskere å stille spørsmål som virker ledende og skyldpresumtive, samtidig som det virker mindre kognitivt belastende enn å komme opp med nye, kreative måter å stille åpne spørsmål på.

Tidligere forskning har også funnet at beslutninger som er tatt i fellesskap vil være mindre preget av bias (Tversky & Kahneman, 1974). Det kan derfor tenkes at genering av avhørsspørsmål sammen med andre etterforskere, ville gjøre spørsmålene mindre skyldpresumtive, samt være en mindre kognitivt belastende oppgave å utføre. Samtidig er det viktig å være bevisst at eksterne faktorer kan virke inn på etterforskeres opplevelse av kognitiv belastning. Eksempelvis kan det interne presset fra organisasjonen oppleves som belastende for etterforskere. Dersom organisasjonen legger press på at en etterforsker må ta en beslutning, og etterforskeren ikke anser at det foreligger nok bevis i en retning, kan det oppstå kognitiv dissonans. Slike situasjoner har som nevnt vist seg å korrelere med bekreftelsestendens. Det kan derfor tenkes at politiet burde etablere en sterkere kulturatferd, der det i større grad er rom for å være i tvil.

Videre fant en av studiene at erfarne norske politibetjenter var like tilbøyelige som nyutdannede norske politibetjenter til å ta beslutninger preget av bekreftelsestendens (Fahsing & Ask, 2016). Dette kan ses i sammenheng med forskning på hvordan eksperters egen intuisjon, kan være en fallgrube for påvirkning av heuristikker og bias (Kahneman, 2011). Den selvtilliten en ekspert utstråler kan i mange tilfeller bli assosiert med pålitelighet. Dette kan være problematisk, da evnen til å se egne begrensninger er et viktig uttrykk for rasjonalitet. Det kan tenkes at nyutdannede er mer ydmyke i sin tilnærming til alvorlige kriminalsaker, og i større grad følger prosedyrer og regler for å motvirke bias. Tidligere forskning har funnet evidens for at ferdighetstrening for å identifisere og korrigere feil ved beslutningstaking, har en bias-reduserende effekt (Kahneman, 2011). Da nyutdannede politibetjenter får slik trening i løpet av utdanningsforløpet, kan det tenkes at de har disse metodene friskt i minnet. Det kunne derfor være interessant å undersøke om en innføring av strengere prosedyrer for beslutningstaking, samt gjennomføring av jevnlig ferdighetstrening, ville ha en bias-reduserende effekt spesielt hos erfarne etterforskere.

Styrker og Svakheter Ved Metoden

Denne masteroppgaven ble skrevet som en systematisk litteraturstudie, med formål om å tilby praktiserende yrkesutøvere og politikere en systematisk oversikt over evidensbaserte debiasing-strategier i kriminaletterforskning. En styrke ved denne metoden er den grundige gjennomgangen og presentasjonen av fullstendig søkestrategi, noe som gjør det mulig for andre forskere å replikere studien. Søket ble gjennomført i ulike databaser med forskning fra ulike fagdisipliner, noe som gir resultatene bredde. Samtidig kunne reliabiliteten blitt styrket ved at en annen person kontrollerte eksklusjonsprosessen, for å sikre at relevante studier ikke ble oversett eller ekskludert. Det er også viktig å være bevisst publiseringsbias ved innhenting av artikler til en litteraturstudie, da det foreligger en skjevhet i litteraturen som publiseres i databasene, i form av at studier med positiv signifikant effekt i større grad blir publisert og

fagfelleverdert (Marín-Franch, 2018). Det er derfor viktig å være bevisst på at denne litteraturgjennomgangen kan gi et urealistisk bilde av funn av signifikante effekter i tidligere forskning, da studier som ikke fant signifikante effekter muligens ikke er blitt publisert.

Studiens Ytre Validitet

Studiens ytre validitet kan si noe om hvorvidt resultatene kan generaliseres til andre populasjoner og andre betingelser (Pripp, 2018). I denne litteraturstudien er det derfor essensielt å vurdere hvorvidt funnene fra studiene kan være til nytte for politiet i Norge. Det vil være nødvendig å drøfte hvorvidt kjønn, alder, utdanning og antall deltakere i studiene er representativt for en norsk populasjon med politietterforskere.

Seks av studiene inkluderte deltakere som var profesjonelt utdannet innenfor politifaglige yrker (Ask & Granhag, 2005; Fahsing & Ask, 2013; Haas et al., 2015; Fahsing & Ask, 2016; Rassin, 2018; Lidén et al., 2018). Dette øker studienes eksterne validitet, da funnene kan si noe om målgruppen denne litteraturstudien ønsker å undersøke. Videre inkluderte syv av studiene et utvalg på over 118 deltakere (Ask & Granhag, 2005; Rassin et al., 2010; O'Brien, 2009; Haas et al., 2015; Fahsing & Ask, 2016; Rassin, 2018; Lidén et al., 2018), og da dette kan anses å være en relativt stor utvalgsstørrelse, kan resultatene antas å være representative for en større populasjon. Totalt i studiene var omkring 40% av deltakerne kvinner, noe som harmonerer med kvinneandelen i det norske politiet på 48% kvinner (Politiets årsrapport, 2023, s.8). Alderen på deltakerne i studiene strakk seg fra 18-59 år, med et overtall av unge studenter. Dette gir resultatene en interessant og verdifull innfallsvinkel, da det kan foretas en sammenligning av debiasing- strategiers effekt på et uprofesjonelt utvalg versus et profesjonelt og erfarent utvalg.

Funn fra studiene baserer seg på utvalg fra seks ulike land; Norge, Sverige, Nederland, Sveits, England og USA. Dette gir studien robuste resultater om menneskelig sårbarhet for bekreftelsestendens under kriminaletterforskning, i større grad enn forskning på ett utvalg av

deltakere fra samme land kunne gitt. Samtidig er det store forskjeller mellom utdanningsforløp, kursing og etterforskningsprosesser i de ulike landene, og videre forskning burde derfor fortsette å gjennomføre eksperiment med inkludering av et norsk profesjonelt utvalg.

Videre kan noen av studienes metoder anses å være lite generaliserbare til virkelige kriminaletterforskninger. Eksempelvis baserte eksperimentet i Rassin (2018) sin studie seg på at deltakerne skulle rangere et relativt simpelt bevismateriale med penn og papir opp mot ulike hypoteser. I virkelige kriminaletterforskninger vil det være vanskelig å foreta en rangering av bevis i tabellform, grunnet at bevismateriale ofte er for komplekst. En fremstilling av de ulike elementene i bevismateriale på denne måten, ville derfor være en urealistisk målsetting. Lidén et al. (2018) sin studie kan også anses som problematisk med tanke på generalisering av funn. Dette fordi deltakerne i studien ikke kommuniserte med den mistenkte, eller med en kollega, før de bestemte om den mistenkte skulle pågripes. Dette ville med stor sannsynlighet ikke forekommet i virkelige etterforskninger. I tillegg baserte studien til Rassin et al. (2010) seg på at noen av deltakerne skulle velge etterforskningsmetoder fra en ferdiggenerert liste, noe politietterforskere i virkeligheten må utarbeide selv. I studien til Bogaard og Meijer (2020) var avhørsintervjuene som ble avholdt langt kortere enn reelle avhørsintervju, og studiens funn av liten «primacy- og recency-effekt» kan derfor være lite generaliserbart.

Studienes Indre Validitet

Studienes indre validitet avhenger av om funnene kan forklares av den antatte hypotesen, og om metodene faktisk måler det som forsøkes å måles (Pripp, 2018). Inkludering av en kontrollgruppe kan bidra til dette. En kontrollgruppe vil i noen studier være deltakere som ikke blir eksponert for den undersøkte faktoren, eksempelvis en gruppe som ikke får innsikt i en alternativ hypotese. I studier der forskningsspørsmålet eksempelvis omhandler

hvorvidt erfaring korrelerer med bekreftelsestendens, kan kontrollgruppen bestå av personer uten erfaring. Dersom det er en forskjell i bekreftelsestendens mellom eksperimentgruppe og kontrollgruppe, kan man anta at effekten skyldes den undersøkte faktoren. I denne litteraturstudien har åtte av ni studier inkludert en kontrollgruppe i eksperimentet, noe som øker studienes indre validitet. Studien til Fahsing og Ask (2013) baserte seg på kvalitative intervju uten inkludering av kontrollgruppe, da formålet med eksperimentet var å få større innsikt i hva yrkesutøvere analyserer som fallgruver innenfor etterforskning, ikke å teste en spesifikk variabels effekt på en annen.

Samtidig kan den indre validiteten svekkes av valg av metode for å gjennomføre eksperimentet. Eksempelvis i studien til Bogaard og Meijer (2020) der resultatene muligens viser en undervurdering av den sanne effekten av bekreftelsestendens. Dette fordi tidligere forskning har funnet at planlagt og innøvd løgnaktig atferd resulterer i færre observerbare signaler om skyld, enn det spontane løgner gjør.

Konklusjon

Denne litteraturstudien hadde som formål å undersøke hvilke strategier som bør og kan implementeres i politiet for å motvirke bekreftelsestendens, samt undersøke hvilke miljøbetingelser under kriminaletterforskning som korrelerer med bekreftelsestendens. Dette undersøkte jeg ved å identifisere og vurdere relevante forskningsartikler. De inkluderte studienes resultat viser at situasjonelle faktorer i miljøet til politietterforskere som tidspress, samfunnspress og press internt i organisasjonen, korrelerer med bekreftelsestendens under etterforskningsprosesser. Indre og ytre press viste seg også å påvirke etterforskeres behov for kognitiv lukking, noe som ytterligere forsterket bekreftelsestendensen. For å motvirke denne tendensen, peker resultatene på at etterforskere bør søke motstridende bevis samt tolke og vurdere bevis opp mot flere hypoteser. Disse debiasing-strategiene hadde størst effekt

dersom det ble tatt i bruk systematiske analyseverktøy. I tillegg korrelerte reduksjon av etterforskeres kognitive belastning med reduksjon i bekreftelsestendens.

Denne litteraturstudien tilbyr politiet en systematisk oversikt over ulike debiasing-strategiers effektivitet, og belyser hvordan ulike faktorer i miljøet korrelerer med bekreftelsestendens og påvirker beslutningstaking. Dette kan være et viktig bidrag til forskningsfeltet, da bekreftelsestendens blir ansett for å være en av de største fallgruvene innenfor menneskelig problemløsning. I en rettsinstans som politiet der viktige beslutninger fattes hver dag, er det overmåte viktig å sikre at beslutningene er pålitelige og rettferdige. Videre forskning bør fortsette å sette søkelys på hvordan beslutningsprosesser kan bli bedre, da feilaktige beslutninger kan få fatale konsekvenser for enkeltmenneskers liv. For å sikre valide resultater om hvilke strategier som kan fungere i en norsk politipraksis, burde videre forskning gjennomføre flere studier med inkludering av et norsk utvalg politietterforskere. Videre forskning kunne med fordel gjennomført studier på hvordan ulike debiasing-strategier virker under ulike betingelser, eksempelvis med manipulering av eksternt press. Dette kan tilby forskningsfeltet mer evidens for å utvikle debiasing-strategier som vil være effektive uavhengig av dynamiske miljøbetingelser.

Referanser

- Ask, K. & Granhag, P.A. (2005). Motivational Sources of Confirmation Bias in Criminal Investigations: The Need for Cognitive Closure. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 2, 43-63. <http://doi.org/10.1002/jip.19>
- Bogaard, G. & Meijer, E.H. (2020). Stereotypical behavioural cues- but not their order- influence credibility judgements. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 17, 131-141. <http://doi.org/10.1002/jip.1543>
- Cooper, J.O., Heron, T.E., & Heward, W.L. (2020). *Applied Behavior Analysis* (3.utg). Pearson.
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora. (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora* (5.utg). De nasjonale forskningsetiske komiteene. <https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora>
- Fahsing, I. & Ask, K. (2013). Decision Making and Decisional Tipping Points in Homicide Investigations: An Interview Study of British and Norwegian Detectives. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 10, 155-165. <http://doi.org/10.1002/jip.1384>
- Fahsing, I. & Ask, K. (2016). The making of an expert detective: the role of experience in English and Norwegian police officers' investigative decision-making. *Psychology, Crime & Law*, 22(3), 203-223. <http://dx.doi.org/10.1080/1068316X.2015.1077249>
- Festinger, L. (1957). *A Theory of Cognitive Dissonance*. Stanford University Press.
- Findley, K.A. & Scott, M.S. (2006). The Multiple Dimensions of Tunnel Vision In Criminal Cases. *Wisconsin Law Review*, 2(1023), 291-397. <https://ssrn.com/abstract=911240>
- Haas, H.S., Fuerst, M.P., Tönz, P. & Gubser-Ernst, J. (2015). Analyzing the Psychological and Social Contents of Evidence—Experimental Comparison between Guessing, Naturalistic Observation, and Systematic Analysis*. *Journal of Forensic Sciences*, 60(3), 659-668. <http://doi.org/10.1111/1556-4029.12703>

- Hayes, S.C. & Brownstein, A.J. (1986). Mentalism, Behavior-Behavior Relations, and a Behavior-Analytic View of the Purposes of Science. *The Behavior Analyst*, 9(2), 175-190.
<http://doi.org/10.1007/BF03391944>
- Kahneman, D. (2011) *Thinking, fast and slow*. Farrar, Straus and Gioux.
- Lidén, M., Gräns, M. & Juslin, P. (2018). The Presumption of Guilt in Suspect Interrogations: Apprehension as a Trigger of Confirmation Bias and Debiasing Techniques. *Law and Human Behaviour*, 42(4), 336-354. <http://dx.doi.org/10.1037/lhb0000287>
- Lord, C. G., Lepper, M. R. & Preston, E. (1984). Considering the opposite: A corrective strategy for social judgment. *Journal of Personality & Social Psychology*, 47, 1231–1243.
<http://doi.org/10.1037//0022-3514.47.6.1231>
- MacFarlane, B.A. (2006). Convicting the Innocent: A Triple Failure of the Justice System. *Manitoba Law Journal*, 31(3), 403-483.
- Marín-Franch, I. (2018). Publication bias and the chase for statistical significance. *Journal of Optometry*, 11(2), 67-68. <https://doi.org/10.1016/j.optom.2018.03.001>
- Milkman, K.L., Chugh, D. & Bazerman, M.H. (2009). How Can Decision Making Be Improved? *Perspectives on Psychological Science*, 4(4), 379- 383. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6924.2009.01142.x>
- Nickerson, R. (1998). Confirmation Bias: A Ubiquitous Phenomenon in Many Guises. *Review of General Psychology*, 2(2), 175-220. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.2.2.175>
- O'Brien, B. (2009). Prime suspect: an examination of factors that aggravate and counteract confirmation bias in criminal investigations. *Psychology, Public Policy, and Law*, 15(4), 315-334. <http://doi.org/10.1037/a0017881>
- Page, M.J., McKenzie, J.E., Bossuyt, P.M., Boutron, I., Hoffmann, T.C., Mulrow, C.D., Shamseer, L., Tetzlaff, J.M., Akl, E.A., Brennan, S.E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J.M., Hróbjartsson, A., Lalu, M.M., Li, T., Loder, E.W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., ...

- Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ*, 1-8. <http://dx.doi.org/10.1136/bmj.n71>
- Palmer, D. C. (1991). A behavioral interpretation of memory. I L. J. Hayes & P. N. Chase (Red.), *Dialogues on verbal behavior* (s. 261-279). Context Press.
- Pierce, D.W. & Cheney, C.D. (2017). *Behavior Analysis and Learning: A Biobehavioral Approach* (6.utg). Routledge.
- Politiet. (Mars, 2023). *Politiets årsrapport 2022*. Politiet. <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/rapporter/politiets-arsrapport-2022.pdf>
- Pripp, A.H. (2018). Validitet. *Tidsskrift for den Norske Lægeforening*, 138(13), 1-3. <http://doi.org/10.4045/tidsskr.18.0398>
- Rachlew, A. (2009). *Justisfeil ved politiets etterforskning: noen eksempler og forskningsbaserte tiltak*. [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Oslo.
- Rassin, E. (2018). Reducing tunnel vision with a pen-and-paper tool for the weighting of criminal evidence. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 15, 227-233. <http://doi.org/10.1002/jip.1504>
- Rassin, E., Eerland, A. & Kuijpers, I. (2010). Lets Find the Evidence: An Analogue Study of Confirmation Bias in Criminal Investigations. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 7, 231-246. <http://doi.org/10.1002/jip>
- Thaler, R.H. & Sunstein, C.R. (2008). *Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth, and Happiness*. Yale University Press.
- Tversky, A. & Kahneman, D. (1974). Judgement under Uncertainty: Heuristics and Biases. *Science*, 185(4157), 1124-1131. <http://doi.org/10.1126/science.185.4157.1124>
- Webster, D.M. & Kruglanski, A.W. (1994). Individual differences in need for cognitive closure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67, 1049-1062. <http://doi.org/10.1037//0022-3514.67.6.1049>

Tabell 1*Inklusjons- og Eksklusjonskriterier*

Inklusjonskriterier	Eksklusjonskriterier
Kvalitative og kvantitative studier	Språk utover norsk, engelsk, svensk eller dansk
Fagfelleverderte forskningsartikler	Deskriptive, teoretiske artikler
Empiriske, vitenskapelige artikler	Alle punkter som ikke dekker inklusjonskriteriene
Bekreftelsestendens under kriminaletterforskning	
Debiasing-strategier under kriminaletterforskning	

Notat. Oversikt over inklusjons- og eksklusjonskriterier for utvalg av inkludert litteratur.

Tabell 2

Bekreftelsestendens Under Kriminaletterforskning

Studie	Hensikt/forskningsspørsmål	Deltakere	Uavhengige variabler	Avhengige variabler	Hovedfunn
Ask & Granhag (2005)	Om høyt behov for kognitiv lukking korrelerer med bekreftelsestendens i saksbehandling og tolkning av bevis i kriminaletterforskning	N=50 kriminaletterforskere, Sverige Replikert med N= 68 studenter	Høyt behov for kognitiv lukking Den mistenkte har et motiv for forbrytelsen Alternative hypoteser blir også presentert	Vurdering av skyld Vurdering av påliteligheten til bevis som er inkonsistente med den opprinnelige hypotesen	Svak effekt i studien med kriminaletterforskere for at behovet for kognitiv lukking korrelerer med bekreftelsestendens ved saksbehandling og tolkning av bevis Ingen effekt i studien med studenter for at høyt behov for kognitiv lukking korrelerer med bekreftelsestendens ved saksbehandling og tolkning av bevis
Rassin et al. (2010)	Studie 1: Fremviser etterforskere bekreftelsestendens ved innhenting av bevis i straffesaker? Studie 2: Korrelerer bevisstyrke og alvorlighetsgrad på forbrytelsen med tendensen til å bekrefte den opprinnelige hypotesen? Studie 3: Om effekten av å faktisk innhente motstridende informasjon, vil påvirke den endelige vurderingen om den mistenktes skyld	N= 79 jusstudenter, Nederland N= 129 jusstudenter, Nederland N=182 jusstudenter, Nederland	Opprinnelig antagelse om den mistenktes skyld 1. Bevisstyrke 2. Alvorlighetsgrad på forbrytelse Innhenting av mer bevis	Valg av videre etterforskningsmetoder Preferanse for inkriminerende bevis Vurdering av den mistenktes skyld	Bare 50% fremviste preferanse for inkriminerende etterforskningsmetoder Økt alvorlighetsgrad på forbrytelser og sterke bevis økte tendensen til å søke inkriminerende informasjon 49% av deltakerne valgte å dømme den mistenkte skyldig, selv om de inkriminerende etterforskningsmetodene bare ga dårlige resultat, og metodene som forsøkte å finne alternative hypoteser hadde positive resultat
Fahsing & Ask (2013)	Hvilke faktorer identifiserer erfarne etterforskere som vippepunkter for bekreftelsestendens ved beslutningstaking i kriminaletterforskning?	35 drapsetterforskere, Sverige og Norge	Risikofaktorer	Optimal beslutningstaking	Erfarne britiske og norske etterforskere er bevisst de ulike risikofaktorene som kan påvirke beslutningstaking i kriminaletterforskning negativt
Bogaard & Meijer (2020)	Hvordan stereotypiske atferdssignaler i avhørsintervjuer påvirker vurdering av om en mistenkt er troverdig eller ikke, og om rekkefølgen på når disse signalene blir fremvist har en innvirkning på vurderingene	75 psykologistudenter, Nederland	Ikke-verbale signaler Talesignaler Verbale signaler	Den gjennomsnittlige troverdighetsvurderingen av de mistenkte	Tilstedeværelse av ikke-verbale signaler påvirket deltakernes oppfatning om troverdighet i størst grad Rekkefølgen på signalene hadde ingen effekt på troverdighetsvurderinger

Notat. Oversikt over karakteristikk ved de inkluderte studiene på bekreftelsestendens under kriminaletterforskning.

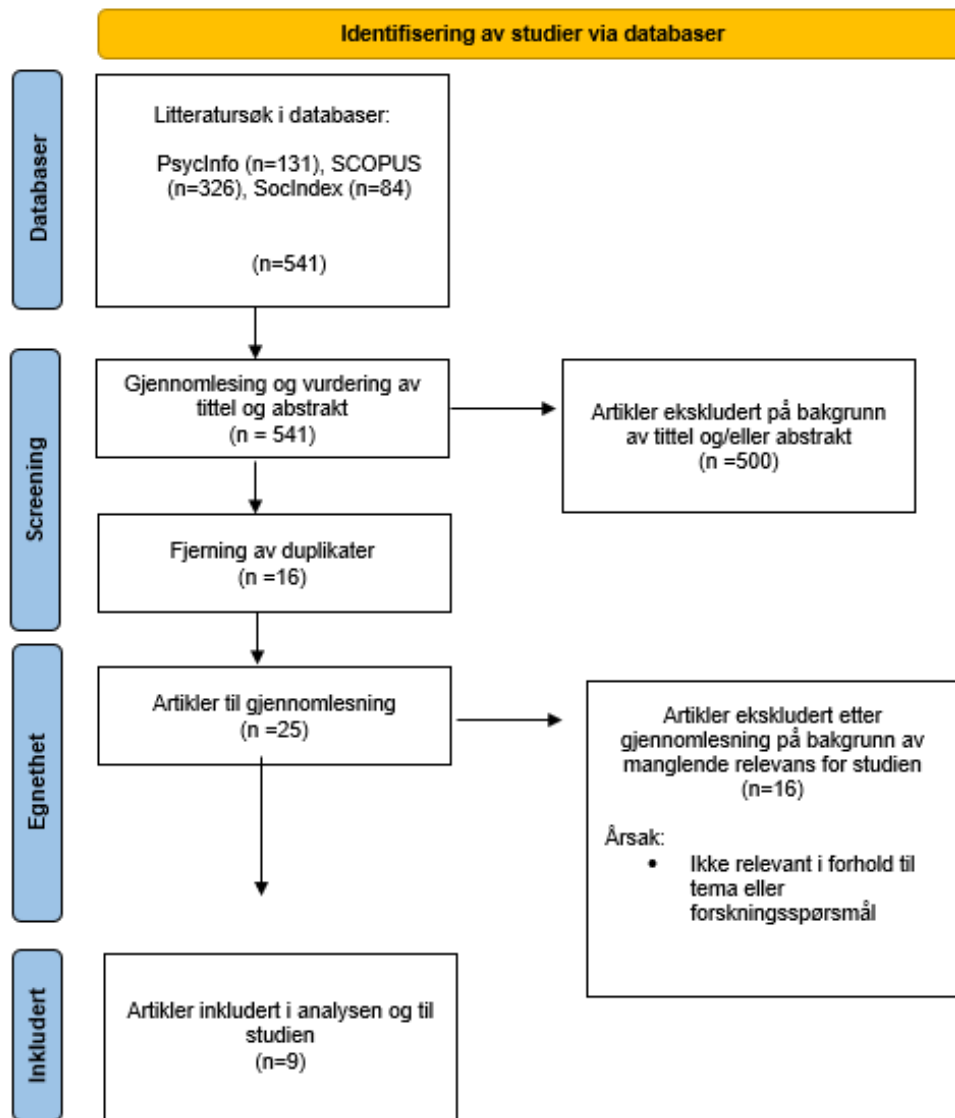
Tabell 3

Debiasing-Strategier Under Kriminaletterforskning

Studie	Hensikt/forskningsspørsmål	Deltakere	Uavhengige variabler	Avhengige variabler	Hovedfunn
O'Brien (2009)	Studie 1: Vil dannelsen av en hypotese om at den mistenkte er skyldig korrelere med at deltakere fremviser bekreftelsestendens i etterforskningsprosessen?	N= 108 studenter, USA	Formulering av en hypotese Ingen formulering av hypotese	Score på bekreftelsestendens	Formulering av hypotese økte bekreftelsestendens
	Studie 2: Vil deltakere som aktivt undersøker om den mistenkte er uskyldig, samt leter etter alternative hypoteser, redusere bekreftelsestendens?	N= 109 studenter, USA	Undersøke faktorer for hvorfor den mistenkte er uskyldig Navngi tre andre mistenkte		Vurdering av motstridende bevis hadde en bias-reducerende effekt. Det var ingen signifikant effekt ved å navngi flere mistenkte
Haas et al. (2015)	Om systematiske analyser (SA) bedrer nøyaktigheten og konsistens i tolkning av psykososialt bevismateriale og utarbeiding av pålitelige hypoteser	N= 127 psykologi og kriminologi studenter, Sveits	Systematiske analyser Naturlig observasjon Gjetting basert på intuisjon	Nøyaktighet og konsistens i tolkninger av psykososialt bevismateriale og utarbeiding av pålitelige hypoteser	Bruk av SA korrelerte med bedret observasjon, identifikasjon av flere detaljer, redusert bekreftelsestendens og utarbeiding av mer pålitelige hypoteser
Fahsing & Ask (2016)	Hvor stor betydning har etterforskeres erfaring på kvaliteten til beslutningene som tas i etterforskningsprosessen?	N= 124 kriminaletterforskere, Norge og England	Britiske etterforskere med erfaring Britiske etterforskere uten erfaring Norske etterforskere med erfaring Norske etterforskere uten erfaring	Kvalitet på beslutningstaking	Erfarne britiske etterforskere tok mer pålitelige beslutninger enn uerfarne britiske etterforskere, spesielt ved økt kompleksitet Ingen signifikant effekt met et norsk utvalg
Rassin (2018)	Er det en bias-reducerende effekt ved at etterforskere må rangere alle bevis opp mot både den primære og en alternativ hypotese, med penn og papir?	N= 277 studenter, Nederland Replikert med N= 45 kriminaletterforskere	Innsikt i sak med én hovedmistenkt Innsikt i sak med én hovedmistenkt, men også en alternativ hypotese Rangering av bevisstyrke på alle bevis i begge de overnevnte betingelsene	Domfellelsesrate	Vurdering av bevismateriale med penn og papir opp mot alle hypoteser viste en signifikant og drastisk reduisering av domfellelsesraten

Studie	Hensikt/forskningsspørsmål	Deltakere	Uavhengige variabler	Avhengige variabler	Hovedfunn
Lidén et al. (2018)	Effekt på bekreftelsestendens av politibetjentes beslutning om å pågripe en mistenkt, at noen andre tar beslutning om pågripelse, og reduisering av kognitiv belastning hos avhører	<i>N</i> = 60 politietterforskere, Sverige Replikert med <i>N</i> = 60 juss og psykologistudenter	Beslutning om pågripelse Beslutning om å ikke pågripe Endring av beslutningstaker Redusering av kognitiv Belastning	Bekreftelsestendens i avhør av den mistenkte	Pågripelse trigger bekreftelsestendens Signifikant bias-reduserende effekt ved å redusere kognitiv belastning Ikke signifikant effekt for å endre beslutningstaker Selv-genererte avhørsspørsmål var mer skyld presumptive enn forhåndsgenererte spørsmål

Notat. Oversikt over karakteristikker ved de inkluderte studiene på debiasing-strategier for å motvirke bekreftelsestendens under kriminaletterforskning.

Figur 1*Screening-Prosesen*

Notat. PRISMA flytdiagram som viser hvor mange studier som ble identifisert, ekskludert og valgt ut til denne litteraturstudien. Figur hentet fra Page et al. (2021).

Etisk Refleksjonsnotat

«Forskningsetikk består av et sett grunnleggende normer som er utviklet over tid og forankret i det internasjonale forskerfelleskapet» (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2021, s. 5). Ett av de viktigste aspektene innenfor forskningsetikk er «sannhetsnormen». I denne litteraturstudien har jeg forsøkt å ha en kritisk tilnærming til de inkluderte studiene og resultatene de presenterer, for å sikre objektivitet og ærlighet. Jeg har derfor drøftet validiteten og reliabiliteten til funnene som kom frem i studiene. Det er også viktig at de inkluderte studiene viser respekt for selvbestemmelse, beskytter deltakerne mot risiko for skade og fremviser rettferdighet i prosedyrene som gjennomføres (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2021, s. 5). Tre av ni studier (Rassin et al., 2010; Bogaard & Meijer, 2020; Lidén et al., 2018) opplyste om at eksperimentet var vurdert og godkjent av en etisk komité, noe som sikrer at eksperimentene er i henhold til forskningsetiske retningslinjer. Videre opplyste noen av studiene (Ask & Granhag, 2005; Fahsing & Ask, 2013; Fahsing & Ask, 2016) om frivillig deltakelse, noe som er i henhold til retten om selvbestemmelse. De resterende studiene (O'Brien, 2009; Haas et al., 2015; Rassin, 2018) oppnevner ikke at de er godkjent av en etisk komite eller at deltakelse var frivillig, da de inkluderte studenter som del av studieforløpet deres. Deltakerne ble dog informert om eksperimentets formål i forkant.

Denne litteraturstudien kunne med fordel ha gjennomført en risiko- og sårbarhetsanalyse, men jeg vurderte det som lite sannsynlig at deltakerne i de inkluderte studiene opplevde en urimelig belastning av deltakelse i eksperimentet, og heller ikke ville ta skade av publisering av denne systematiske oversikten. Dette fordi ingen av eksperimentene innhentet eller belyste personlig eller sensitiv informasjon om deltakerne, annet enn deres utdanning/stilling.